

Motion till riksdagen 2011/12:MJ341

av Annika Lillemets m.fl. (MP)

Individuella utsläppsrätter

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta utreda ett system med individuella utsläppsrätter.

Hur ska vi klara klimatkris och oljetopp?

Minskningen av klimatutsläppen går för långsamt. De åtgärder som idag används för att minska utsläppen av växthusgaser är otillräckliga och leder inte tillräckligt effektivt framåt mot ett fossilfritt samhälle. Samtidigt blir det allt tydligare att klimatkrisen medför enorma risker för samhället i framtiden och att det brådskar att få till rejäla minskningar av utsläppen. Innan århundradet är slut måste utsläppen i princip helt ha försvunnit för att undgå en farlig klimatpåverkan.

Också en annan aspekt av fossilbränsleanvändningen uppmärksammas allt mer. Det handlar om risken för en bristsituation då tillgången på billiga fossilbränslen, framför allt olja, kraftigt minskar. Detta kallas ofta för Peak Oil eller oljetoppen, alltså den tidpunkt när utvinningen av olja har nått sin maxpunkt. Det är svårt att bedöma när maxpunkten inträffar. En del forskare menar att den redan har passerats, andra att det dröjer ytterligare 5–15 år. Klart är att när den tidpunkt då efterfrågan kraftigt överstiger utbudet av olja inträffar kommer det att få enorma negativa effekter på ekonomin och hela samhället. Exakt vad som kan hända är svårt att bedöma, men ett troligt scenario är att det kommer att innebära en kraftig prisökning på fossila bränslen, som leder till en stor nedgång i ekonomisk aktivitet, varpå priserna sjunker tillbaka. Därefter upprepas cykeln.

För att samhället ska klara den typen av svåra kriser kan det krävas andra styrmedel för utsläppsbegränsning än de som tillämpas idag. För att stå rustade inför detta bör vi redan nu förbereda oss genom att utreda hur dessa styrmedel ska utformas så att dessa kan komma på plats i god tid innan de

Fel! Okänt namn på

största negativa effekterna är här. Samtidigt kan dessa styrmedel fasas in i arbetet med att minska klimatutsläppen och komplettera de system vi redan har såsom koldioxidskatt. Om effektiva system kommer på plats i tid kan till och med många av de värsta följderna undvikas.

Ett styrmedel som bygger på jämlikhet

I en attitydundersökning beställd av magasinet Ordfront säger åtta av tio svenskar att de är beredda att minska sin klimatpåverkan genom att dra ner på bilresor, flygresor och energikonsumtion – om de vet att andra gör detsamma. Endast en av tio säger nej till detta. En tiondel anser att de redan gjort allt de kan.

Med andra ord: En förutsättning för att klimatkrisen ska lösas stavas jämlikhet, det vill säga att vi delar lika på den fossila energi som orsakar utsläppen och att vi gör klimatomställningen till en gemensam ansträngning.

Hur detta kan översättas i politik och genomgripande styrmedel har brittiska tankesmedjor och forskningsinstitutioner grunnat på i drygt tio års tid. Förslaget de lanserat kallas individuella utsläppsrätter. I korthet innebär individuella utsläppsrätter att ett tak för hur mycket utsläpp som får göras fastställs och att utsläppen därefter fördelas rättvist – en lika stor del till var och en i befolkningen.

Fördelarna med individuella utsläppsrätter kan vara flera:

- ? Alla får samma tillgång till den energi som vi i dagens samhälle är beroende av. Vi slipper en situation där exempelvis bensin blir så dyrt att bara rika har råd att köpa den.
- ? Genom att sätta ett tydligt tak för utsläppen kan man tydligare styra mot en viss minskning av utsläppen jämfört med till exempel koldioxidskatt där man inte på förhand kan veta hur mycket av utsläppen som försvinner vid en viss skattesats.
- ? Den som lever klimatsmart kan sälja outnyttjade utsläppsrätter till den som inte klarar av att hålla sig inom sin kvot. Det skulle vara socialt progressivt eftersom framför allt låginkomsttagare skulle kunna sälja sina utsläppsrätter till höginkomsttagare.

Farhågorna om integritetsproblem bör kunna lösas

I debatten har en dominerande invändning mot individuella utsläppsrätter varit att detta skulle vara integritetskränkande för individen eftersom inköp skulle kunna spåras. Denna farhåga är helt klart överdriven. Att använda ett köpkort som är kopplat till individens utsläppsrätter medför varken mer eller mindre risker för integritetsproblem än att handla med ett bank- eller kredit-

Fel! Okänt namn på

kort idag, vilket de flesta av oss gör. För den som önskar starkare integritet kan krediterna överföras till ett anonymt och icke spårbart kontantkort som man sedan kan använda för att handla. Därmed finns ingen möjlighet för någon instans att spåra de enskilda transaktionerna.

Mer kunskap behövs om hur individuella utsläppsrätter skulle kunna fungera i Sverige

Internationellt finns flera förslag på hur ett införande av individuella utsläppsrätter ska kunna införas. I det vanligaste förslagen¹ är omkring 40 procent av samhällets utsläpp föremål för individuella utsläppsrätter. Övriga 60 procent auktioneras ut av staten till företag och organisationer och priset för utsläppen hamnar i stället på varornas prislappar. Varje år minskar den årliga utsläppsbubblan för att på ett säkert sätt nå i det närmaste nollutsläpp. Om det visar sig att vissa personer, exempelvis människor på landsbygden eller funktionshindrade, skulle behöva släppa ut mer än andra skulle man kunna ge dem en större tilldelning av utsläppsrätter. För att inhämta mer kunskap om hur individuella utsläppsrätter skulle kunna fungera och vilket system som i så fall skulle lämpa sig bäst i Sverige bör en statlig utredning tillsättas för detta ändamål.

Stockholm den 4 oktober 2011

Annika Lillemets (MP)

Bodil Ceballos (MP)

Lise Nordin (MP)

Per Bolund (MP)

Stina Bergström (MP)

Valter Mutt (MP)

Jan Lindholm (MP)

¹ TEQ (Tradable Energy Quotas) och DTQ (Domestic Tradable Quotas).